

Per Saugstad 1920-2010

PUBLISERT 5. januar 2011

Per Saugstad startet sin karriere med filologiske studier, ble cand.philol. i 1945, og har tidlig i sin karriere publisert bøker om både Wergeland og Welhaven. Han reiste til Chicago og tok doktorgraden i psykologi der i 1952. I 1962 ble han dosent ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo og virket som professor samme sted fra 1967 til 1990.

Per var hele tiden opptatt av grunnlagsproblemene i psykologien, og skrev boken *An inquiry into the foundations of psychology* i 1965. At en bok med et så omfattende tema er på kun 100 sider, vitner også om Pers «cut the crap»-essensialisme og hans mangel på pretensiøs verbositet. Han gav seg deretter i kast med psykologien mest kompliserte felt, språkpsykologien og forholdet mellom språk og tenkning. Bøkene *A theory of communication and use of language*, *Foundations for a study of psychology* (1977) og *A theory of language and understanding* (1980) eksponerte overfladiskheten i datidens språkpsykologiske tidsånd, som var dominert av behaviorismen og av innflytelsen fra Skinners *Verbal behavior* (1957) – en retning Per betraktet som en vulgær og endimensjonal tilnærming til språkets nærmest uendelige kompleksitet. I sin egen tenkning fant Per inspirasjon i symbolsk interaksjonisme Ludwig Wittgenstein, og Lev Semjonovitsj Vygotskij.

Per var også en avholdt lærer. I ca. 30 år holdt han forelesningsrekken i psykologiens historie og hadde tallrike seminarer i språkpsykologi for viderekomne studenter. Han var spesielt kjent for å tvinge studentene til å tenke selv, fremfor å reprodusere kunnskap. Da han gikk av med pensjon i 1990, var det ikke snakk om å senke tempoet. Mange års utrettelig arbeid med en uhåndterlig stoffmengde resulterte i den monumentale *Psykologiens historie – en innføring i moderne psykologi* (1998). Per var da 78 år, men det var hans natur stadig å oppdage nye ting og se nye sammenhenger, og

etter ca. ti år utgir han en grundig revidert og omarbeidet utgave, *Psykologiens historie* (2009). Etter en kort hvilepause gir han seg i kast med å skrive sin selvbiografi, *Fra Kirkeveien til Blindern*, hvor han benyttet hendelser fra sitt eget liv til å kaste lys over underliggende sosiokulturelle forutsetninger i samtiden; en slags biografisk etnometodologi. Boken hadde gitt et unikt innblikk i norsk psykologi dersom han hadde blitt ferdig.

I fin-de-siecle Wien var et intellektuelt ideal som kombinerte kulturell og vitenskapelig allsidighet, «Bildungsmensch», rådende. En snever «Fachidiot» ble sett ned på. Per var en typisk «Bildungsmensch» i denne tradisjonen. Han kombinerte panoramisk oversikt med intellektuell dybde. Personlighetsmessig var han karakterisert av en semi-buddhistisk tilbakelenthet som gjorde samvær med ham både emosjonelt behagelig og intellektuelt utfordrende. En samtale med Per var som en tur på en sti i et landskap hvor en ikke var opptatt å komme fort frem, men å ta stadige avstikkere for å utforske terrenget rundt, for så å komme tilbake på stien igjen.

Per havnet i opposisjon til sin tids dominerende psykologiske skoleretninger, først til psykoanalysen og deretter til behaviorismen. Det ville vel være åpenbart eufemiserende å beskrive Per som en kompromissets mann. Hans personlighetsmessige helstøpethet og moralske integritet kunne ikke la være å gjøre inntrykk på de som møtte ham. Beviset på ideenes verdi for oss er at vi er villige til å kjempe for dem, villige til å ofre noe for dem, brukte han å si.

Ettersom idealet om «Bildungsmensch» taper terreng for ensidig scientisme og spesialisering blir professorer av hans type dessverre sjeldnere og sjeldnere. Per var åpen og intellektuelt nysgjerrig til siste slutt; og mottoet «intet menneskelig er meg fremmed» beskriver ham godt. En gigant i norsk psykologi er borte.

Kim Larsen

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 48, nummer 1, 2011, side 103